

PLEITNOTA Oosterbaan/Staat

Zitting: dinsdag 6 mei om 11 uur voor het College van Beroep voor het Bedrijfsleven, enkelvoudige kamer voor spoedeisende zaken.

1. Verzoeker is in het bezit van een aantal dieren die tot de orde van de hoenderachtigen (Galliformes) behoren. In april 2003 heeft verzoeker een schrijven ontvangen dat is gericht “aan de bewoners van dit pand”. Dit schrijven is afkomstig van de burgemeester van Nijkerk. In dit schrijven wordt medegedeeld dat Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft besloten het pluimvee in het zogenaamde beschermgebied Gelderse Vallei - Beneden-Leeuwen (compartiment A B) te laten ruimen. Verzoeker heeft zijn dieren aangemeld en juridische bijstand gezocht.
2. Verzoeker heeft vervolgens op 29 april 2003 een bezwaarschrift ingediend tegen het besluit van de Minister van Landbouw Natuurbeheer tot het doden en afvoeren van de dieren in de beschermingsgebieden en buffergebieden, dat bij schrijven van de burgemeester van Nijkerk is bekendgemaakt. Gelijktijdig met het indienen van het bezwaarschrift heeft verzoeker, gelet op het feit dat de RVV plotseling voor de deur zou staan om de dieren te doden, een verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen ingediend bij uw College. Dit verzoekschrift is bij u bekend onder procedurenummer AWB 03/505 VV. Het besluit van de Minister is op 2 mei 2003 telefonisch geschorst.
3. Voor zover het bezwaarschrift van 29 april 2003 niet is gericht tegen een besluit in de zin van artikel 1:3 van de Algemene Wet

Bestuursrecht, heeft verzoeker zekerheidshalve bij schrijven van 1 mei 2003 de Minister van Landbouw Natuurbeheer en Visserij verzocht om voor 2 mei 2003 te 10:00 uur a.m., althans op een termijn die de bijzondere omstandigheden van dit geval in aanmerking genomen redelijk moet worden geacht, te besluiten dat niet zal worden overgegaan tot het doden van de dieren van verzoeker en hem ontheffing te verlenen van het verbod om te vaccineren.

4. De Minister heeft geen besluit genomen binnen de door verzoeker gestelde termijn. Verzoeker heeft, tegen deze fictieve weigering een besluit te nemen, op 2 mei 2003 een bezwaarschrift ingediend op grond van artikel 1:3 lid 2 Awb. Wederom heeft verzoeker gelijktijdig met het indienen van dit bezwaarschrift een verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen ingediend, bij u bekend onder kenmerk AWB 03/510 VV. Voorts heeft verzoeker uw College verzocht om de eerder gedane telefonische schorsing zich te doen laten uitstrekken tot deze “nieuwe” procedure. Dit verzoek heeft uw College gehonoreerd en bij schrijven van 2 mei 2003 bevestigd.
5. De opbouw van dit betoog zal als volgt zijn:

A. Achtergronden;

B. Relevante feiten;

C. Juridisch kader;

D. Conclusie.

A. ACHTERGRONDEN

6. De kwestie van de bestrijding van de vogelpest heeft behalve een economische ook een enorme sociaal-maatschappelijke impact, die wellicht in verhouding tot de economische nog steeds wat onderbelicht gebleven is. Om hier niet al te lang bij stil te staan, volsta ik te verwijzen naar een aantal stukken die ik in het geding breng, te weten:
 - a. Open brief van Europarlementariër Alexander de Roo (**productie 5**);
 - b. Open brief aan de minister van LNV (**productie 6**);
 - c. Column van Maarten 't Hart in NRC van 19 april 2003 (**productie 7**);
 - d. Persbericht van de Dierenbescherming (**productie 8**);
 - e. Persbericht van de Nederlandse Belangen Vereniging van Hobbydierhouders (NBvH) (**productie 9**);
 - f. Extra editie Avimail van 22 april 2003 (**productie 10**);
 - g. Informatiebulletin Verzet doding hobbymatig gehouden pluimvee (**productie 11**).
7. Intussen zijn meer dan 11 miljoen kippen gedood. Dit betreft de bedrijfsmatig gehouden dieren die ik – in tegenstelling tot het

hobbypluimvee – zal aanduiden als commercieel pluimvee. En nu zijn hobbydierhouders als cliënt aan de beurt. Het gaat hier, wat mensen betreft, niet om geringe aantallen: alleen al in de Gelderse Vallei naar schatting tussen de 2500 en 3500 personen, maar de precieze aantallen weet niemand en mogelijk zijn het er veel meer. In de zogenaamde beschermingsgebieden gaat het om een veelvoud hiervan. Op alle mogelijke manieren is deze zaak in discussie. Er is grote politieke ontevredenheid en volgens de laatste berichten schijnt een meerderheid van de Kamer thans op het standpunt te staan dat gevaccineerd moet worden, althans dat hobbydieren gevaccineerd moeten worden. In ieder geval groeit het verzet met de dag. Ik kan me voorstellen dat het in de grote steden (nog) niet zo doorgedrongen is (en daar worden de beslissingen genomen), maar wie in een landelijke omgeving woont, krijgt telefoontjes of hij een onderduikadres weet; wordt er gesleept met kippen, eenden en ganzen in de kofferbakken van auto's; sommige mensen verbergen kippen onder hun bed in hun slaapkamer etc. Ook belde een vrouw mij op om te vertellen dat het fokken van pauwen en andere hoenderachtigen haar levenswerk is sinds haar man is overleden en dat zij het niet verdragen kan als deze dieren worden afgemaakt. Er schijnt zelfs een kliklijn te zijn. Deze kwestie zet de sociale verhoudingen onder druk en ondermijnt het vertrouwen in de overheid, nu de mensen zich door het rücksichtslos afmaken van hun dieren in hun persoonlijke levenssfeer voelen aangetast. Anderen betrekken het geloof erbij en vragen zich af hoe mensen met de schepping moeten omgaan. U kunt het in de producties allemaal vinden.

8. Ik realiseer me goed dat dit voor ons als juristen natuurlijk niet zo van belang is; immers wij weten als geen ander dat een algemene regeling in het belang van het collectief moet prevaleren boven individuele belangen. Het feit dat Maarten 't Hart, die overigens ook bioloog is,

spreekt van een middeleeuwse aanpak, het is allemaal niet bijster interessant. Als besluiten democratisch tot stand gekomen zijn, dan moeten deze worden uitgevoerd: *lex dura sed lex*. Maar wel moet dan gelden dergelijke ernstige gevolgen in aanmerking genomen:

- a. dat de wettelijke regeling inderdaad waterdicht is en niet voor tweeërlei uitleg vatbaar;
- b. indien dit het geval is, het rechtsgevolg onontkoombaar is, er zwaarwegende argumenten bestaan om deze wet ook op het individuele geval waarover we hier spreken toe te passen.

We zullen zien dat noch het een noch het ander het geval is.

9. Door de maatregel te nemen van doding van al het pluimvee, een maatregel die algemeen als draconisch wordt omschreven, kiest de overheid de gemakkelijkste weg, zo wordt gezegd (NRC 25/4/03, **productie 12**). Of moeten we zeggen: “schijnbaar de gemakkelijkste weg”, want niet alleen het verzet tegen de maatregel neemt toe, maar ook wordt gesproken van schadeclaims. Het is opmerkelijk dat er veel over getallen wordt gepraat in verband met de exportschade, maar nog niet één keer heb ik iets gehoord over de schade die de dierenliefhebbers lijden. Het gaat hier om duizenden, wellicht tienduizenden personen. Als ik dan maar bij gebrek aan beter het aangerichte leed vertaal in geld, dan kom je ook op een bedrag van vele miljoenen. Wellicht is de draconische maatregel van de overheid ook in die zin middeleeuws, dat zij geen rekening houdt met het internettijdperk, waarbij duizenden mensen zich kunnen verenigen om schadeclaims in te dienen zoals tegenwoordig herhaaldelijk gebeurt (bij Legio Lease staat de teller op 70.000 claims).

B. RELEFANTE FEITEN

10. Natuurlijk heb ik gekeken naar de eerdere uitspraak van uw College in een soortgelijke zaak met uw kenmerk AWB 03/413 d.d. 10/4/03. Hierbij valt op dat een aantal feitelijke omstandigheden, die van doorslaggevende aard zijn, de onderhavige zaak onderscheiden van de vorige zaak, waarin u uitspraak hebt gedaan. (Deze zal ik kortweg "de vorige uitspraak" noemen.) Deze verschillen zijn de navolgende:

a. Algemeen:

- I. De laatste nieuwe besmetting in de Gelderse Vallei heeft zich op 24 april jl. voorgedaan. Er is derhalve geen sprake van uitbreiding van de verspreiding, doch juist van een situatie waarin vogelpest in de Gelderse Vallei lijkt te zijn bedwongen, althans over het hoogtepunt heen is.
- II. De laatste uitbraak vond plaats in de gemeente Scherpenzeel. Een plaats die hemelsbreed, afhankelijk van de exacte locatie, een afstand is van ongeveer 15 à 20 km met Hoevelaken.
- III. De datum van de laatste uitbraak binnen een straal van 10 kilometer ligt vóór 24 april.

b. Specifiek ten aanzien van verzoeker:

- IV. Het betreft hier hobbypluimvee.
- V. De dieren hebben inmiddels bijna 7,5 week opgehokt gezeten en zijn onderzocht door de

dierenarts, dr. Feld (**productie 13**). De dieren zijn kerngezond en vertonen geen verschijnselen van ziekte, dit terwijl de incubatietijd van het Aviaire Influenza Virus (AIV) vrij kort is en varieert van drie tot maximaal achttien dagen (zie ook **productie 17** en **18**). Art. 5 lid 1 sub bb Besluit verdachte dieren bepaalt dat dieren verdacht blijven gedurende een periode van 21 dagen.

- VI. Het pluimvee van verzoeker is gehuisvest op een afstand van 80 tot 100 meter van de openbare weg en niet in de nabijheid van ander pluimvee.
- VII. Met het pluimvee wordt met grote zorgvuldigheid omgegaan. Dit blijkt onder meer uit de volgende maatregelen:
 - a. Uitsluitend de echtgenote van cliënt verzorgt de dieren. Zij heeft hiervoor speciale schoeisel en kleding, die zij na verzorging telkens wisselt met haar normale kleding.
 - b. Echtgenote voorkomt elk contact met andere pluimveehouders.
- VIII. De toegang tot het erf is geblokkeerd. Alle auto's blijven buiten het terrein en bezoekers

moeten zich eerst telefonisch melden, alvorens te worden opgehaald.

- IX. Het voer voor de dieren wordt bij de plaatselijke supermarkt gekocht en niet langer bij de veevoerhandel waar het voer in het verleden werd aangeschaft.

Verzoeker is voorts bereid de maatregelen te nemen die ik heb opgesomd in het verzoekschrift (pagina 5, I t/m VI), waarop ik overigens ik nog terugkom.

11. Maar ook met betrekking tot de wetenschappelijke/veterinaire inzichten is het nodige gewijzigd, althans zijn de opvattingen duidelijker naar voren gekomen. In de vorige uitspraak werd nog gesteld dat deskundigen het beleid van de Minister ondersteunen. Inmiddels blijkt onder meer uit een uitzending van Netwerk van 28 april 2003 dat dit thans niet meer het geval is. Bij de aanvang van de crisis heeft het Ministerie het Overleg Sleutelfiguren Pluimveezorg samengesteld, dat bestaat uit 15 deskundigen. Leden zijn onder meer de heer W. Steenhuisen, dierenarts, en de viroloog prof. A. Osterhaus. In de uitzending van Netwerk verklaart Steenhuisen dat de overleggroep thans fundamenteel met de minister van mening verschilt over het beleid dat de minister voert. Voorts verklaart Steenhuisen dat de methodiek van ruiming en vooral de onzorgvuldigheid waarmee dit is geschied, in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de verspreiding van de ziekte. Voorts verklaart hij dat enting naar het oordeel van hem en de medeleden, het enige redelijke alternatief is. De stelling in de vorige uitspraak, dat deskundigen het beleid van de minister ondersteunen, is aantoonbaar niet meer geldig. Ik verwijs ook naar het standpunt van het bestuur Groep

12. Voorts is bij de vorige behandeling kennelijk niet duidelijk naar voren gekomen waar het grootste gevaar van besmetting schuilt, namelijk door de commerciële bedrijven onderling. Dit zegt de overheid zelf: ik wijs op het Infectieziekten Bulletin pagina 2 onderaan (**productie 15**), waar de intensieve contacten tussen de pluimveebedrijven onderling als de belangrijkste oorzaak van de snelle verspreiding wordt aangemerkt. Ook staat hierin te lezen dat de besmetting komt van de wilde fauna. Alle deskundigen wijzen erop dat besmetting op vele manieren mogelijk is, bijvoorbeeld ook door de AID-mensen zelf, die zich van het ene erf naar het andere begeven. Dan is de cirkel rond: het middel is dan letterlijk erger dan de kwaal.

13. Hoe dit ook zij: ik heb een aantal vragen voorgelegd aan twee personen die als uitermate deskundig kunnen worden gezien (**productie 16**). Het zal u niet verbazen dat ik hierbij (behalve de eerste en laatste vragen) vooral de vorige uitspraak als leidraad genomen heb. Deze deskundigen zijn prof. dr. J.A. Stegeman en dr. A.C. Voeten (zie **producties 17** en **18**). Prof. dr. J.A. Stegeman bekleedde tot 1 januari 2003 de leerstoel Pluimveegezondheidszorg en is thans werkzaam als hoogleraar Epidemiologie van Infectieziekten aan de Faculteit Dierengeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Dr. A.C. Voeten is vanaf 1960 tot 1989 als dierenarts werkzaam geweest in de pluimveeziektebestrijding van de Gezondheidsdienst voor Dieren (Noord Brabant) en na vijf jaar benoemd tot hoofd van die Gezondheidsdienst, waar hij thans nog als consulent werkzaam is. Uit de antwoorden van beide deskundigen blijkt dat de argumentatie van het Ministerie, dat op de vorige uitspraak werd gebaseerd, volledig van de kaart wordt geveegd. Kort samengevat komt het er op neer dat:

- het onwaarschijnlijk is dat het virus nog circuleert in de Gelderse Vallei;
- door bloedonderzoek kan worden vastgesteld of de dieren besmet zijn;
- alle argumenten tegen vaccinatie worden resoluut van de hand gewezen;
- vaccinatie is praktisch zeer goed uitvoerbaar;
- er bestaan gegronde redenen om aan te nemen dat zelfs vaccinatie niet nodig is en de dieren gewoon in leven kunnen blijven (antwoord van prof. dr. Stegeman op vraag 6);
- ten opzichte van het aantal hobbyhouders is het aantal besmette koppels beduidend lager dan bij de commerciële houderij;
- er zijn geen veterinaire redenen aan te voeren om de betrokken dieren in de genoemde omstandigheden te doden.

14. Nog een korte opmerking wat de vaccinatie betreft: vele uitermate deskundige heren zijn van oordeel dat dit juist een aangewezen middel is. Wettelijk gezien is dit ook mogelijk op grond van art. 16 lid 2 van de EG-richtlijn 92/40.

15. Inmiddels is ook gebleken dat slechts een zeer laag percentage van de hobbydieren besmet zijn. Kennelijk zijn deze dieren niet alleen meer resistent dan het commerciële pluimvee, er bestaat ook door de wijze waarop deze worden gehouden, minder kans op besmetting (zie antwoord op vraag 18, **productie 17** en **18**). De cijfers die hier door het Ministerie gegeven zijn, geven een vertekend beeld; als er sprake is van één commercieel pluimveebedrijf dan betreft dit duizenden dieren, als er gesproken wordt van één hobbyhouder gaat het slechts om enkele dieren.

16. Uitermate vreemd is het ook dat als het gaat om zeldzame rassen de dieren opeens niet behoeven te worden gedood. In Bennekom bezit een particulier een zwarte kraaikorhoender in een witte kleurmutatie; uiterst zeldzaam dus deze hoeft niet te worden afgemaakt. Zijn zwarte soortgenoot treft wel dit lot. Ben je in het bezit van de Twentse Landgans dan hoeft het dier niet gedood te worden, maar is het een gewone gans dan ligt dit weer heel anders.

17. Met al het voorgaande is al voldoende aangetoond dat de norm die door uw College wordt gehanteerd in de vorige zaak, namelijk dat de staat gebleven moet zijn binnen het daarvoor bestemde normatieve kader en zijn beslissing een juiste feitelijke grondslag moet hebben, is geschonden. Met name meen ik dat – en ik citeer weer bewoordingen uit de vorige zaak – voldoende argumenten zijn aangedragen om te concluderen dat de veterinaire uitgangspunten van het door verweerder gevoerde beleid onmiskenbaar op losse schroeven is gezet. Maar er is meer. Ook op zuiver juridische gronden zijn de betrokken maatregelen niet te verdedigen.

C. JURIDISCHE KADER

18. Op grond van Richtlijn no. 85/511/EEG jo. art. 15 lid 4 van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWD) bepaald het Besluit verdachte dieren van 15 juli 1994 wanneer de dieren als verdacht worden aangemerkt. Op grond van art. 5 lid 1 sub. bb van voornoemd besluit blijven de dieren, die op grond van artikel 2 onderdelen b of c als verdacht worden aangemerkt, deze status houden gedurende een periode van 21 dagen. Weliswaar bepaalt lid 3 van hetzelfde artikel, dat de minister kan bepalen dat de dieren gedurende een andere termijn verdacht blijven, maar bij het nagaan van de voorhanden zijnde regelgeving heb ik niet kunnen vinden dat er van een afwijkende termijn sprake is. Mocht ik dit vanwege de honderden regels die in deze zaak gegeven worden (zie hierover NRC van 25/04/03, **productie 12**) over het hoofd hebben gezien, dan geldt dat het voorschrift van het zogenaamde ophokken totaal geen zin zou hebben, indien de dieren alsmaar verdacht blijven. Zoals gezegd zijn de dieren in kwestie ruim 7,5 week opgehokt. Van verdacht zijn kan geen sprake meer zijn.
19. In dit verband wijs ik op art. 22 lid 1 onder f van de wet GWD (het doden van zieke en verdachte dieren) in verband met art. 31 e. Hier staat duidelijk en niet voor tweërlei uitleg vatbaar te lezen dat de minister met betrekking tot dieren die niet van besmetting met een dierziekte worden verdacht slechts maatregelen kan nemen indien er sprake is van *zodanige ziekteverschijnselen (...) dat naar het oordeel van Onze minister die dieren (...) een gevaar voor de diergezondheid kunnen opleveren* (of voor de volksgezondheid). Aangezien de betrokken dieren op grond van het voorgaande noch verdacht zijn noch aan ziekteverschijnselen onderhevig zijn, kan niet anders geoordeeld worden dan dat de voorgenomen maatregel, namelijk het

doden van de dieren, in strijd is met de wet. Voor zover het Besluit door de interpretatie die verweerder hieraan wil geven in strijd zou komen met de wet, geldt uiteraard dat er rekening gehouden moet worden dat dit besluit niet in stand zal blijven. Anders gezegd: het staat als een paal boven water dat de wet niet toe staat dat, zonder dat er van ziekteverschijnselen sprake is, louter en alleen op grond van een criterium van afstand tot een besmet bedrijf, dieren als verdacht worden aangemerkt en de daarop gegronde maatregel van doding wordt genomen.

20. De strekking van deze opmerking is wellicht vergaand, maar als men de kamerstukken raadpleegt en de geschiedenis van de wet GWD dan kan ook de conclusie niet anders luiden dan dat het nooit de bedoeling van de wetgever geweest is om een zo vergaande maatregel te nemen als thans aan de orde is, waarbij kernegezonde dieren gedood worden die niet bedrijfsmatig gehouden worden. Ik wijs in dit verband op de considerans van de wet, waarin uitgesproken wordt dat deze wenselijk is uit een oogpunt van gezondheid en welzijn van dieren en uit ethische overwegingen. Ik wijs ook op art. 36 lid 1 van de wet dat een verbod bevat om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen. Op geen enkele manier kan worden volgehouden dat dit hier niet aan de orde is: in het licht van wat de deskundigen verklaren zoals ik hierboven heb aangegeven kan onmogelijk worden volgehouden dat met het doden een redelijk doel gediend is. A fortiori geldt dit nu alle maatregelen die ik heb opgesomd door de cliënt getroffen zijn en worden zodat kans op besmetting of overbrenging van het virus uiterst minimaal zoniet totaal uitgesloten is. Onnodig te zeggen dat een overheid zich aan zijn eigen wetten moet houden en dat de rechter de uitgelezen instantie is om hierop oog te houden.

21. Een ander element dat van groot belang is, is dat het in de vorige uitspraak ging om het bedrijfsmatig houden van pluimvee en hier om een hobbydierhouder. Voor een bedrijf kan, zij het met enige moeite, worden volgehouden dat wegens een soort solidariteit het ene bedrijf dat niet besmet is maar moet lijden onder het feit dat elders een collega wel besmet is. Voor een hobbydierhouder ligt dit fundamenteel anders. Een economisch belang van de bedrijfstak van de bio-industrie regardeert hem niet: hij staat daar geheel buiten. En, dit komt ook in de wetgeving tot uitdrukking, maar liever gezegd: de wet spreekt helemaal niet over de hobbydierhouder. Het is duidelijk dat de wet bij het nemen van de bedoelde maatregelen de bedrijven, en niet de particulieren op het oog heeft gehad.
22. En met het communautaire recht is het niet anders gesteld. Richtlijn 92/40/EEG PbL167 van 22/06/92 spreekt slechts van bedrijven. Nergens komt in deze richtlijn de particulier aan bod. Zo spreekt art. 5 lid 1 sub a van de richtlijn 92/40 EEG over alle met op het bedrijf aanwezige pluimvee etc. Dit is ook niet zo onbegrijpelijk, aangezien de Europese Unie nu eenmaal een economische gemeenschap is. Maar het kan niet zo zijn dat een zo ingrijpende maatregel als doding van dieren geen wettelijke grondslag heeft. Volledigheidshalve: een enkele bewering van de overheid dat dit zo zou zijn is geen grondslag. De overheid zal duidelijk moeten aangeven waarop het afmaken van de dieren van particulieren exact berust.
23. Voor het geval aangenomen moet worden dat genoemde richtlijn deze materie wel bestrijkt dan doet zich de vraag voor of er sprake is van een uitputtende werking van de richtlijn. Uw College heeft op 7 januari 2003 in de MKZ-zaak een uitspraak gedaan (nr. AWB01/1068-11230) die is uitgemond in een aantal prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie. Zover ik kan nagaan is hierop nog

niet beslist. In het kader van deze procedure ga ik hier niet verder op in, maar ook hier geldt m.m. hetzelfde en is het de vraag of er niet van een uitputtende regeling sprake is.

24. Maar er is nog een ander Verdrag dat bij mijn weten bij het beoordelen van deze zaak ten onrechte nog niet aan de orde is gesteld: het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM). Niet alleen is hier sprake van inbreuk op het privé-leven als bedoeld in art. 8 lid 1 EVRM, waarbij de staat zich nog kan beroepen op de uitzondering vervat in het tweede lid. In ieder geval is hier sprake van schending van het eerste protocol bij dit verdrag (Trb. 1952,80 art. 1) waarbij bepaald wordt dat iedere natuurlijke of rechtspersoon recht heeft op het ongestoord genot van zijn eigendom. De tweede volzin van dit artikel luidt:

Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht.

25. Zoals we hebben kunnen zien is er geen sprake van een behoorlijke wettelijke regeling van het ontnemen van eigendom door doding van de hobbydierhouders waarom het hier gaat. In ieder geval is er geen sprake van een behoorlijke regeling zoals dit blijkt de jurisprudentie (ik heb zelf het genoeg mogen smaken hieraan met betrekking tot dit protocol bij te dragen Eur Hof 23/2/95 – 43/1993/438/517) gevormd is. Ook in verband met strijd met dit verdrag kan er geen sprake van zijn dat de maatregel op den duur stand zal houden, als wij tenminste door u in de gelegenheid worden gesteld door een voorlopige voorziening hierover verder te procederen.

D. CONCLUSIE

26. Ik kom tot een conclusie uit het voorgaande. We moeten ons afvragen welke grenzen we bij het uitvoeren van maatregelen, ook al komen deze uit Brussel, in acht wensen te nemen. Sommige mensen die ik gesproken heb en die ik in het begin aanhaalde voelen zich tot in het diepst van hun ziel gekrenkt door het binnendringen van de rücksichtlose ambtenaren in hun privé-leven die hun dieren doden en afvoeren. De situatie die wij hiermee accepteren lijkt op het science fiction verhaal van Ray Bradbury, *Fahrenheit 451*, waarin alle boeken in particulier bezit worden vernietigd vanwege de geestelijke volksgezondheid. Welke verdergaande aantasting accepteren we een volgende keer? Hier is een grens overschreden; het voorgaande is dan ook geen juridische spitsvondigheid, maar een weerslag in de wetgeving van een stuk beschaving van de minimum vereisten die wij als individu ten opzichte van de overheid dienen te erkennen.

Voor een metajuridische fundering zie bijvoorbeeld de gezaghebbende John Rawls, *A theory of justice*.

27. Door deskundigen die beroepsmatig met pluimvee te maken heeft is mij nog op het volgende gewezen. Hobbydierhouders zijn van diverse pluimage (!), maar de houders van kippen zijn relatief vaak eenvoudige mensen die vaak hun ziel en zaligheid in hun dieren leggen. Deze komen niet zo gauw in opstand. Al hetgeen van u gevraagd wordt is om de tijd te geven om deze discussie behoorlijk te voeren. In principe waar deze thuis hoort: in het parlement. Want als de dieren intussen zijn gedood is dit praten achteraf. En dat mag niet gebeuren.

28. Zoals je nu in de kranten kunt lezen schijnt zich een kamermeerderheid af te tekenen die vindt dat ieder geval de hobbydieren geënt moeten worden. Kamerlid Atsma heeft op 2 mei jl. in de kamer gezegd dat het niet uit te leggen valt dat pluimvee in de dierentuinen wel mag worden geënt en hobbydieren niet etc.

29. Als u niet bereid bent hier in te grijpen dan is het niet moeilijk te voorspellen wat er dan achteraf gaat gebeuren: iedereen wast zijn handen in onschuld en zegt dat hij het altijd al gezegd heeft. De minister beroept zich dan op Brussel en Brussel zal ongetwijfeld zeggen dat het de eigen verantwoordelijkheid van het land zelf was.

30. Hoe dan ook: u hoeft zich hier niet in te verdiepen. Het gaat hier om het individuele geval waarbij al de maatregelen die je menselijkerwijs maar kan bedenken genomen zijn. Onder deze omstandigheden kan volgens de door u ontwikkelde normen in de vorige uitspraak niet anders geoordeeld worden dan dat zodanig overtuigende argumenten zijn aangedragen dat de veterinaire uitgangspunten van het door verweerder gevoerde beleid onmiskenbaar op losse schroeven wordt gezet (overweging in vorige uitspraak 5.3.1). Voorts heb ik voldoende aannemelijk gemaakt dat in dit specifieke geval de betrokken dieren niet als verdachte van besmetting met aviaire influenza kunnen worden aangemerkt (vgl. overweging 5.3.2 tweede alinea in vorige uitspraak).

31. we hebben achtereenvolgens gehad:

- varkenspest;
- mond- en klauwzeer;
- dioxine;
- gekke koeienziekte;

- nu vogelpest.

Door de veel te intensieve veehouderij wordt elke besmetting die anders op natuurlijke wijze tot selectie leidt en de zwakke exemplaren doodt nu tot een nationale ramp. En de bestrijding zal steeds draconischer maatregelen leveren. Is de volgende stap: heel Nederland vogelvrij? Dit klinkt idioot: maar nu hebben mij reeds gedocumenteerde berichten bereikt dat er gemeenten zijn die gebruik maken van de algehele verblinding die er nu heerst om wilde vogelpopulaties uit te roeien waarvan eenden en allerlei trekvogels het slachtoffer zijn, alles onder het mom van de bestrijding van de vogelpest. Hoe dwaas dit is blijkt wel als men weet dat in de natuur een gebied vrijwel onmiddellijk door nieuwe vogelpopulaties wordt bezocht: dit bestrijdingsbeleid levert dan een bijdrage aan nieuwe besmetting.

32. Maar dit alles heeft allang geen rationele grondslag meer, maar gebeurt uit de blinde moordlust die de diersoort mens helaas nu eenmaal bevangt zodra hij door autoriteit gelegitimeerd lijkt te zijn. Dezelfde overheid die jarenlang heeft nagelaten de excessen van de bio-industrie te beteugelen transformeert zich nu tot een geoliede moordmachine waarvoor geen dier meer veilig is.
33. Er zal wel weer een commissie benoemd worden die **achteraf** vaststelt dat iedereen een beetje schuldig is en dus eigenlijk niemand. Maar er moet **nu** een maatregel genomen worden om dit optreden te stoppen voor zover we niet al te laat zijn.
34. We moeten niet toestaan dat economische wetten die nooit daarvoor geschreven zijn nu worden aangegrepen om in de persoonlijke levenssfeer van mensen en het welzijn van dieren fataal in te grijpen. Vergeten wordt dat een belangrijk onderscheid is dat het hier gaat om

het doden van dieren die niet als bij commerciële bedrijven toch op termijn gedood worden om voor de menselijke consumptie te dienen, maar om dieren die door vele mensen als huisgenoten worden ervaren. Wie is de overheid om hierover te oordelen en dit deze mensen te ontzeggen?

35. Wat wij vragen is heel beperkt: een voorlopige voorziening te treffen totdat we weer in staat zijn over de normen die hier moeten gelden een behoorlijk debat te voeren en wel voordat dat debat door het doden van de dieren geen zin meer heeft.

mr. B. van der Goen
advocaat-gemachtigde